

ปัจจัยจิตสังคมที่ส่งผลต่อสุขภาวะทางจิตของพระสังฆาธิการ
ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 10
Psychosocial Factors Related to Psychological Well-Being of the
Sangha Administrators in the 10th Sangha
Administration Region

พระครูใบฎีกานิพนธ์ ญาณวีโร (นิตยพันธ์)
Phrakrubaidika Nipun Nāṇavīro (Nitayaphan)
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Master of Arts Buddhist Psychology
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.
Email: manoontoket@hotmail.com

รับต้นฉบับ 20 กุมภาพันธ์ 2562 วันที่เผยแพร่ 30 มิถุนายน 2562

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง “ปัจจัยจิตสังคมที่ส่งผลต่อสุขภาวะทางจิตของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 10” วัตถุประสงค์ของการศึกษาคือ 1. เพื่อศึกษาระดับสุขภาวะทางจิตของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 10 2. เพื่อศึกษาศึกษาความแตกต่างของระดับสุขภาวะทางจิตของพระสังฆาธิการจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยจิตสังคมและสุขภาวะทางจิตของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 10 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามซึ่งประกอบไปด้วย ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม แบบสอบถามปัจจัยจิตสังคมและสุขภาวะทางจิตของผู้สูงอายุ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย การแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การทดสอบความแตกต่างในระดับการรับรู้เกี่ยวกับสุขภาวะทางจิตของพระสังฆาธิการด้วยการทดสอบที (t-test) การทดสอบความแปรปรวน (F-test) แบบ One Way ANOVA กลุ่ม

ตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษารั้งนี้คือกลุ่มพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 10 จำนวน 380 รูป

ผลการวิจัยพบว่าระดับการรับรู้ปัจจัยจิตสังคัม (ตัวแปรต้น) และสุขภาวะทางจิต (ตัวแปรตาม) ของพระสังฆาธิการปรากฏผลดังนี้ ในด้านการปกครองตามหลักพรหมวิหาร 4 มีค่าเฉลี่ย 3.74 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.445 รองลงมาด้านบทบาทพระสังฆาธิการ มีค่าเฉลี่ย 3.68 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.602 ถัดมาเป็นด้านแนวโน้มความรู้สึก มีค่าเฉลี่ย 3.12 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.511 ตามด้วยด้านสุขภาวะทางจิต มีค่าเฉลี่ย 3.32 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.413

ในการทดสอบสมมติฐานพบว่าพระสังฆาธิการที่มีอายุ อายุพรรษา การศึกษาฝ่ายอาณัติและการดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการต่างกันมีสุขภาวะทางจิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ส่วนพระสังฆาธิการที่มีระดับศึกษาแผนกธรรม ระดับการศึกษาแผนกบาลี สมณศักดิ์ ระยะเวลาการดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการ การเป็นและไม่เป็นพระอุปัชฌาย์และการเป็นและไม่เป็นโรคต่างกันไม่พบความแตกต่างของสุขภาวะทางจิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยจิตสังคัมและสุขภาวะทางจิตพบว่าปัจจัยด้านการปกครองตามหลักพรหมวิหาร 4 มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับปัจจัยด้านแนวโน้มความรู้สึกในระดับปานกลาง และสัมพันธ์เชิงบวกกับปัจจัยด้านบทบาทพระสังฆาธิการในระดับสูง นอกจากนี้ยังสัมพันธ์เชิงบวกกับปัจจัยด้านสุขภาวะทางจิตในระดับปานกลาง แต่ละคู่ปัจจัยในกลุ่มนี้สัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

ปัจจัยด้านแนวโน้มความรู้สึกสัมพันธ์เชิงบวกกับปัจจัยด้านบทบาทพระสังฆาธิการในระดับปานกลาง และยังสัมพันธ์เชิงบวกกับปัจจัยด้านสุขภาวะทางจิตในระดับปานกลาง แต่ละคู่ปัจจัยในกลุ่มนี้สัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

ส่วนปัจจัยด้านบทบาทพระสังฆาธิการสัมพันธ์เชิงบวกกับปัจจัยด้านสุขภาวะทางจิตในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

คำสำคัญ : สุขภาวะทางจิต, พระสังฆาธิการ

Abstract

The objectives of this thesis are to : 1) study psychological well-being level of Sangha administrators in the 10th Sangha administration region; 2) examine discrepancy of psychological well-being levels of Sangha administrators categorized by individual factors; and 3) investigate correlations between psychosocial factors and psychological well-being levels of Sangha administrators in the 10th Sangha administration region.

The tool used for gathering data is questionnaire containing general information of respondents, questions related to psychosocial factors and psychological well-being of the elders. Statistics applied for data analysis consist of frequency distribution, percentage, mean and standard deviation. In the meantime, T-test, F-test and one way ANOVA are implemented for testing discrepancy of perception of psychological well-being among Sangha administrators. The sample group comprises of 380 cases of Sangha administrators in the 10th Sangha administration region.

The findings on the perception level of psychosocial factors (independent variables) and psychological well-being (dependent variables) of Sangha administrators are as follows: administration under Brahmavihara (the four immeasurables) (mean = 3.74 and standard deviation = 0.445), followed by Sangha administrator roles (mean = 3.68 and standard deviation = 0.602), feeling trend (mean = 3.12 and standard deviation = 0.511) and psychological well-being (mean = 3.32 and standard deviation = 0.413), respectively.

The results of hypothesis test found that the Sangha administrators with different age, ordination years, education and holding Sangha administrator position have different psychological well-being with statistical significance at 0.05 level. Meanwhile, Sangha administrators with different dharma education, Pali education, priest's title, years of holding Sangha administrator position, and being preceptor or not have no statistically significant difference at 0.05 level.

For correlation between psychosocial factors and psychological well-being, the findings reveal that administration under Brahmavihara (the four immeasurables) has positive correlation with feeling trend at moderate level. It also has positive correlation with psychological well-being at moderate level while it has positive correlation with Sangha administrator roles at high level. Each pair has statistical significant correlation at 0.01 level.

Feeling trend has positive correlation with Sangha administrator roles at moderate level and also has positive correlation with psychological well-being at moderate level. Each pair has statistical significant correlation at 0.01 level.

In addition, Sangha administrator roles have positive correlation with psychological well-being at high level with statistical significance at 0.01 level

Key word: Psychological well-being, Sangha

1. บทนำ

สุขภาวะทางจิต (Psychological Well – Being) หรือความผาสุกทางจิตใจนี้ได้รับการศึกษามากกว่าศตวรรษงานวิจัยส่วนใหญ่ในอดีตจำกัดความเรื่อง “สุขภาวะ” (Wellness) ของมนุษย์ว่าการไม่เจ็บไข้ได้ป่วยรวมถึงการไม่มีความกังวลความเศร้าหมองหรือปัญหาทางจิตใจใด ๆ โดยที่ผ่านมานั้นแนวความคิดเรื่องสุขภาวะทางจิตในประเทศไทยเป็นแนวความคิดที่ได้รับการสนใจในการศึกษาระดับสุขภาวะทางจิตของผู้ป่วยระดับสุขภาวะทางจิตของบุคคลเช่นวัยรุ่นผู้สูงอายุหรือในกลุ่มจิตวิทยาการศึกษาเพราะสุขภาวะทางจิตนั้น (Diener. E. Subjective well-being, 2000: 31-32) เป็นสิ่งสำคัญต่อการศึกษาทฤษฎีบุคลิกภาพและการพัฒนาตนเองด้วยเช่นกันไม่ว่าจะเป็นกลุ่มจิตวิทยาพัฒนาตนและการศึกษาแนวพุทธ (รัตนาศิริพานิช, 2535: 36-37) แนวความคิดนี้ในภายหลังได้เน้นเรื่องลักษณะทางบวกของการเจริญเติบโตและการพัฒนาตนเองมากขึ้นโดยเฉพาะริฟฟ์ (Ryff. C.D., 1989: 1069 – 1081) ซึ่งพบว่าแนวคิดเรื่องสุขภาวะทางจิตนั้นสำคัญต่อบุคคลมากเพราะสุขภาวะทางจิตเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงการดำเนินชีวิตที่มีคุณภาพของบุคคล (Diener. E. Subjective well-being, 2000: 34-43) อีกทั้งยังแสดงถึงการมีความสุขมีคุณภาพชีวิตและความพึงพอใจในชีวิตซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของการมีชีวิตของมนุษย์ผู้วิจัยเห็นว่าสุขภาวะทางจิตเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตและชีวิตการทำงานของบุคคลด้วยแนวคิดที่ว่าหากบุคคลมีความสุขในการทำงานส่งผลต่อการปฏิบัติงานที่ดีมีประสิทธิภาพขึ้น (Wright, T.A. & Cropanzano R., 2000: 84 – 94) ซึ่งผู้วิจัยเห็นพ้องกับแนวคิดข้างต้นโดยให้ความหมายไว้ว่าเป็นคุณลักษณะเชิงบวกทางจิตใจของบุคคลที่เกี่ยวข้องทั้งกับการรับรู้ต่อตัวเองสิ่งแวดล้อมและแสดงถึงการมีพัฒนาการของบุคคลจากสาเหตุดังกล่าวผู้วิจัยจึงใช้แนวคิดของริฟฟ์ (Ryff. C.D., 1989: 1069 – 1081) ประกอบด้วยในปัจจุบันองค์การระหว่างประเทศต้องให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์เพราะคนเป็นปัจจัยที่สำคัญขององค์กรและองค์กรย่อมปรารถนาบุคลากรที่สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและทุ่มเททำงานให้กับองค์กรอย่างเต็มความสามารถซึ่งการที่บุคลากรจะสามารถทำงานมีประสิทธิภาพนั้นองค์กรจึงต้องหาวิธีที่จะเสริมสร้างให้บุคลากรในองค์กรแสดงพฤติกรรมที่องค์กรต้องการอันจะส่งผลต่อการปฏิบัติงานและลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ไม่ว่าจะเป็นการขาดงานหรือการลาออกจากงานทำให้บุคลากรขององค์กรมีความพร้อมต่อการทำงานเพราะเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อองค์กรที่จะดึงดูดบุคคลภายนอกให้เข้ามาทำงานกับองค์กรและการรักษาบุคลากรที่มีคุณภาพให้ทำงานอยู่กับองค์กรต่อไป (Carmel, S. and J. Bernstein, 1989: 221-222) โดยเฉพาะในองค์การระหว่างประเทศซึ่งเป็นองค์การที่มีการจ้างงานบุคลากรในท้องถิ่นของประเทศนั้นๆเป็น

ส่วนใหญ่ซึ่งอาจมีแนวทางหรือนโยบายบริหารจัดการคุณภาพชีวิตของบุคลากรที่ต่างกันออกไปบ้าง อาจไม่ได้รับการจัดสรรสภาพแวดล้อมในการทำงานหรือชั่วโมงการทำงานที่เหมาะสม

เมื่อหันกลับมามององค์กรพระสงฆ์ในประเทศไทยพบว่า องค์กรสงฆ์เป็นอีกองค์กรหนึ่งที่มีความสำคัญต่อประเทศชาติ เพราะพระสงฆ์คือผู้สืบทอดอายุพระพุทธศาสนา เป็นแบบอย่างของสังคมที่สอนสั่งคุณธรรม จริยธรรมแก่คนในสังคม นอกเหนือจากบทบาทด้านการสอนแล้ว พระสงฆ์ยังมีองค์กรเป็นของตนเองในการปกครองคณะสงฆ์ เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย พระสงฆ์ที่ดำรงตำแหน่งทางการปกครองเรียกว่า “พระสังฆาธิการ” ในปัจจุบันจะพบว่าพระสังฆาธิการมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาให้มีคุณธรรมซึ่งหากจะกล่าวตามความเป็นจริงแล้ว เป็นงานที่สถาบันสงฆ์ได้ทำมาอย่างต่อเนื่อง เพียงแต่ในอดีตไม่เป็นระบบเท่าที่ควร วัดเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาทุกประเภท โดยอาศัยพระสงฆ์เป็นผู้สอนและมีจุดเน้นอยู่ที่การอบรมศีลธรรม จริยธรรมมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ด้วยเหตุผลดังกล่าว พระสงฆ์จึงต้องเข้าไปมีส่วนร่วมหรือมีความสัมพันธ์อยู่กับสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ซึ่งถูกกำหนดโดยพระธรรมวินัยให้ฝากชีวิตไว้กับชาวบ้าน นับตั้งแต่อาหารหรือปัจจัย 4 พระสงฆ์จึงมีความเป็นอยู่ที่ต้องอาศัยศฤงคาร มีชีวิตผูกพันอยู่กับสังคมประกอบหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าส่งเสริมให้เป็นไปในทางสังคมสงเคราะห์ ไม่ว่าจะเป็นสงเคราะห์ด้วยอาภิส (วัตถุ) หรือการสงเคราะห์ด้วยธรรมะ การให้คำแนะนำสั่งสอน ด้วยเหตุนี้พระสงฆ์จึงมีบทบาทในสังคมและภายในองค์กรของตนเองด้วย ในทางพุทธธรรมพระสงฆ์ย่อมมีหน้าที่โดยตรงในการให้ความช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ในระดับพื้นฐานคือ ระดับโลกียะ ให้สามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้ในสังคมอย่างมีความสุข และในระดับสูงคือ ระดับโลกุตระ คือให้เข้าถึงธรรมตามแต่ความสามารถในหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2549:3) นอกจากนี้ นายทวีศักดิ์ ทองทิพย์และประสงค์ ทองประ ยังกล่าวไว้ว่า พระสงฆ์ย่อมอนุเคราะห์ศฤงคาร เช่น ห้าม ปรามและสอนให้เว้นจากความชั่ว แนะนำสั่งสอนให้ตั้งอยู่ในความดี อนุเคราะห์ด้วยน้ำใจงาม ได้ฟัง ได้รู้สิ่งที่ยังไม่เคยรู้ไม่เคยฟัง ชี้แจงอธิบายสิ่งที่เคยฟังแล้วไม่เข้าใจแจ่มแจ้ง บอกทางสวรรค์ให้ จะเห็นได้ว่าสถาบันทางพระพุทธศาสนามีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของคนไทยตลอด

พระสังฆาธิการในประเทศไทย นอกเหนือจากการอนุเคราะห์ สงเคราะห์พุทธบริษัทแล้ว การปกครองคณะสงฆ์เองก็อาศัยองค์ประกอบหลาย ๆ ส่วน เพื่อให้การปกครองเป็นไปอย่างราบรื่น พระสังฆาธิการที่ปฏิบัติงานในปัจจุบัน ย่อมจะต้องมีสุขภาวะทางจิตที่ดี อันเป็นตัวบ่งชี้ว่าจะไม่มีความผิดปกติจนทำให้การปกครองคณะสงฆ์เสียหาย และในเรื่องปัจจัยต่างๆที่ส่งผลสุขภาวะทางจิต ย่อมมีความสำคัญในแง่ของการเป็นตัวเหตุที่ส่งผลต่อสุขภาวะทางจิตที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาจาก

เหตุผลข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาความสัมพันธ์ของตัวสุทธาทะทางจิตที่มีต่อปัจจัยสาเหตุ เพื่อที่จะสามารถเข้าไปส่งเสริมและพัฒนาให้สุทธาทะทางจิตดีขึ้น อนึ่งคณะสงฆ์เขตการปกครองภาคสิบ เป็นพื้นที่ที่ผู้วิจัยปฏิบัติงานอยู่ ณ ศูนย์การคณะสงฆ์ภาค 10 จังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยจึงเลือกเขตพื้นที่นี้ในการศึกษาโดยผู้วิจัยหวังว่าผลของการวิจัยนี้จะทำให้ทราบถึงความสัมพันธ์ของกันอย่างไรและปัจจัยส่วนบุคคลส่งผลต่อการรับรู้สุทธาทะทางจิตมากน้อยเพียงใดเพื่อที่จะนำผลการศึกษาขึ้นมาใช้เพื่อวางแผนพัฒนาพระสงฆ์ในเขตพื้นที่ ให้มีสุทธาทะทางจิตที่ดีมีคุณภาพชีวิตในการทำงานและมีการรับรู้ความสำเร็จบทบาทที่ตนทำอันจะส่งผลต่อการทำงานประสิทธิภาพการทำงานขององค์กรสงฆ์ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาระดับสุทธาทะทางจิตของพระสงฆ์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 10
- 2.2 เพื่อศึกษาความแตกต่างของระดับสุทธาทะทางจิตของพระสงฆ์จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
- 2.3 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยจิตสังคมและสุทธาทะทางจิตของพระสงฆ์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 10

3. วิธีดำเนินการวิจัย

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ ค้าง พระสงฆ์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 10 จำนวน 1,000 รูป หากกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2552: 49) ได้ 278 รูป แต่เพื่อให้การวิจัยครั้งมีความสมบูรณ์มากขึ้นผู้วิจัยจึงขยายการเก็บข้อมูลจำนวนทั้งสิ้น 380 รูป

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. ตัวแปรต้น ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยจิตสังคม
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ สุทธาทะทางจิตของพระสงฆ์ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านพรหมวิหารคุณ 4 ด้านแนวโน้มความรู้สึกและด้านบทบาทของพระสงฆ์

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่สร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดในการวิจัย ซึ่งมีขั้นตอนในการสร้างแบบสอบถามและคุณภาพเครื่องมือเป็นไปตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณโดยเคร่งครัด

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่อหาค่าสถิติร้อยละ (Percentage) ใช้สำหรับอธิบายลักษณะข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง หาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) รวมถึง สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson-Product Moment Correlation Coefficient) ที่ใช้อธิบายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างหลักธรรมที่ใช้ในการดำเนินชีวิต

2. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) เพื่อหาค่า T-test และ F-test (One Way ANOVA) เพื่อทดสอบสมมติฐานเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างระดับการรับรู้ โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ระดับ 0.05

5. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่าระดับการรับรู้ปัจจัยจิตสังคัม (ตัวแปรต้น) และสุขภาวะทางจิต (ตัวแปรตาม) ของพระสงฆ์การปรากฏผลดังนี้ ในด้านการปกครองตามหลักพรหมวิหาร 4 มีค่าเฉลี่ย 3.74 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.445 รองลงมาด้านบทบาทพระสงฆ์การ มีค่าเฉลี่ย 3.68 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.602 ถัดมาเป็นด้านแนวโน้มความรู้สึก มีค่าเฉลี่ย 3.12 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.511 ตามด้วยด้านสุขภาวะทางจิต มีค่าเฉลี่ย 3.32 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.413

ในส่วนของการทดสอบสมมติฐานพบว่าพระสงฆ์การที่มีอายุ อายุพรรษา การศึกษา ฝายอาณาจักรและการดำรงตำแหน่งพระสงฆ์การต่างกันมีสุขภาวะทางจิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ส่วนพระสงฆ์การที่มีระดับศึกษาแผนกธรรม ระดับการศึกษาแผนกบาลี สมณศักดิ์ ระยะเวลาการดำรงตำแหน่งพระสงฆ์การ การเป็นและไม่เป็นพระอุปัชฌาย์และการเป็นและไม่เป็นโรคต่างกันไม่พบความแตกต่างของสุขภาวะทางจิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ในการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยจิตสังคัมและสุขภาวะทางจิตพบว่าปัจจัยด้านการปกครองตามหลักพรหมวิหาร 4 มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับปัจจัยด้านแนวโน้มความรู้สึกในระดับปานกลาง และสัมพันธ์เชิงบวกกับปัจจัยด้านบทบาทพระสงฆ์การในระดับสูง นอกจากนี้ยังสัมพันธ์เชิงบวกกับปัจจัยด้านสุขภาวะทางจิตในระดับปานกลาง แต่ละคู่ปัจจัยในกลุ่มนี้สัมพันธ์กันอย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

นอกจากนี้ปัจจัยด้านแนวโน้มความรู้สึกลังสัณธ์เชิงบวกกับปัจจัยด้านบทบาทพระสังฆาธิการในระดับปานกลาง และยังสัณธ์เชิงบวกกับปัจจัยด้านสุขภาวะทางจิตในระดับปานกลาง แต่ละคู่ปัจจัยในกลุ่มนี้สัณธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

ส่วนปัจจัยด้านบทบาทพระสังฆาธิการสัณธ์เชิงบวกกับปัจจัยด้านสุขภาวะทางจิตในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

6. อภิปรายผลการวิจัย

1. อภิปรายผลข้อมูลทั่วไป

อายุของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 10 ในจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 380 รูป มีอายุที่แตกต่างกันไปตั้งแต่น้อยกว่าหรือเท่ากับ 30 ปี ไปจนถึงอายุระหว่าง 81-90 ปี ช่วงอายุที่ห่างกันจะทำให้มีความแตกต่างในหลายๆด้าน ทั้งประสบการณ์ความรู้และวุฒิภาวะ พระสังฆาธิการล้วนแล้วแต่ปกครองกันด้วยหลักสาราณียธรรมอยู่แบบสามัคคีธรรม และแม้ว่าพระเถระบางรูปจะไม่ได้ดำรงตำแหน่งทางคณะสงฆ์ใดๆ แต่พระผู้น้อยที่ได้ดำรงตำแหน่งก็ให้ความเคารพเป็นวิสัยธรรมตาของบรรพชิต

ในอายุพรรษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 10 มีอายุพรรษาน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ปี มีจำนวนถึง 115 รูป ช่วงอายุพรรษาอื่นๆก็ลดหลั่นกันไป เป็นที่น่าสังเกตว่าจำนวนพรรษาของพระสังฆาธิการที่ดำรงตำแหน่งส่วนใหญ่จะเป็นพระผู้น้อยคือบวชเข้ามายังไม่ได้นานมากเท่าไร แต่ได้ช่วยงานคณะสงฆ์ตามสมควรนั้นหมายถึงกลุ่มพระสงฆ์รุ่นใหม่ได้ก้าวเข้ามาบริหารกิจการคณะสงฆ์ต่อไป ในขณะที่พระเถระชั้นผู้ใหญ่ก็จะขยับขึ้นสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้นพร้อมกับมีอายุพรรษาที่มากขึ้นไปด้วย ซึ่งเป็นธรรมดาของช่วงอายุที่อายุมากขึ้นจะยิ่งน้อย อายุน้อยจะยิ่งมาก แต่ในทางคณะสงฆ์แล้ว อายุพรรษามากจะได้รับการยกย่องให้ดำรงตำแหน่งทางการปกครองในขณะที่ยุวสงฆ์จะสนองงานพระเถระผู้ใหญ่ไปก่อนจนกว่าจะถึงเวลาอันควรถึงขยับไปตามลำดับ

ด้านการศึกษาแผนกธรรมพบว่ากลุ่มตัวอย่างพระสังฆาธิการส่วนใหญ่สำเร็จนักธรรมชั้นเอกแล้ว ซึ่งเป็นธรรมดาที่พระผู้ดำรงตำแหน่งทางคณะสงฆ์ย่อมจะมีความพร้อมในด้านการศึกษาพระปริยัติธรรมโดยสมบูรณ์ก่อนที่จะได้รับตำแหน่งทางคณะสงฆ์เนื่องจากความรู้ความสามารถทางพระธรรมวินัยเป็นเรื่องสำคัญมากที่นำมาใช้ในการปกครองคณะสงฆ์เพราะถ้าหากนำสัทธิธรรมปฏิบัติมาปกครองคณะสงฆ์หรือได้ผู้ที่ไม่เชี่ยวชาญพระธรรมวินัยจะทำให้การคณะสงฆ์ปรีติผิตเพี้ยนไปได้

ด้านการศึกษาแผนกบาลีพบว่ากลุ่มตัวอย่างพระสังฆาธิการยังไม่ได้ศึกษาบาลีมีจำนวนมากถึง 269 รูป คิดเป็นร้อยละ 70.80 และสำเร็จเปรียญธรรมประโยคต่างๆ ลดหลั่นกันไป โดยประโยคสูงสุดคือเปรียญธรรม 9 ประโยค มีจำนวนเพียง 11 รูป คิดเป็นร้อยละ 2.30 เหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากการศึกษาของคณะสงฆ์ส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่แต่ในกรุงเทพมหานคร อาจารย์ผู้สอนระดับสูงและนักศึกษาส่วนใหญ่ก็อยู่ในเมืองหลวง มีเพียงผู้สำเร็จหรือเพียงพอแล้วเท่านั้นจะหันกลับไปอยู่ตามภูมิลำเนาของตน ซึ่งทั่วประเทศมีลักษณะเช่นนี้เหมือนกันทุกภาค ไม่เพียงเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 10 เท่านั้น ดังนั้นจึงเป็นเรื่องธรรมดาที่พระผู้น้อยจะมีความรู้การศึกษาแผนกบาลีที่อยู่ในระดับต่ำ ส่วนพระเถระที่ได้ประโยคบาลีสูงคือเจ้าคณะผู้ปกครองระดับสูงที่อดีตที่พระนักศึกษามาจากเมืองกรุงที่มีโอกาสได้ร่ำเรียนและกลับไปบริหารกิจการคณะสงฆ์ในพื้นที่ของตน

ด้านการศึกษาฝ่ายอาณาจักร กลุ่มตัวอย่างพระสังฆาธิการมีระดับการศึกษาระดับต่าง ๆ ลดหลั่นกันไป โดยระดับมัธยมศึกษาหรือต่ำกว่าจำนวน 154 ระดับอนุปริยญาหรือเทียบเท่า จำนวน 11 รูป ระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า จำนวน 158 รูป และระดับสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 57 รูป คิดเป็นร้อยละ 15.00 นั่นก็เป็นการศึกษาอีกแผนกหนึ่งของพระสังฆาธิการที่ไขว่คว้าเพิ่มเติมจากความรู้ด้านพระปริยัติธรรม บางรูปก็สำเร็จก่อนที่จะเข้ามาบรรพชาอุปสมบท บางรูปก็สำเร็จในขณะที่ยังเป็นบรรพชิต ซึ่งการศึกษาฝ่ายอาณาจักรนี้พิจารณาแล้วมีความสำคัญเคียงคู่การศึกษาพระปริยัติธรรมเลยทีเดียว เนื่องจากพระเถระชั้นปกครองย่อมจะต้องมีความรู้ความสามารถทั้งทางโลกทางธรรม เพื่อที่จะได้ “รู้เขา รู้เรา” เพราะถ้าหากศึกษาแต่พระปริยัติธรรมอยู่ฝ่ายเดียวโดยไม่รู้ความรู้ฝ่ายโลกเลยก็ไม่สามารถจะสื่อสารธรรมะออกไปให้คนภายนอกได้รับรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพแต่การมีความรู้ทั้งสองฝ่ายจะช่วยเกื้อหนุนพระธรรมวินัยให้แผ่กว้าง และใช้ในกิจการพระศาสนาได้อีกด้วย

ด้านสมณศักดิ์ กลุ่มตัวอย่างพระสังฆาธิการดำรงสมณศักดิ์ในชั้นพระภิกษุสามเณร จำนวน 22 รูป คิด พระมหาเปรียญ (ประโยค 1-2 ถึง ป.๘.9) จำนวน 43 รูป พระครูสัญญาบัตร จำนวน 161 รูป คิดเป็นร้อยละ 42.40 และอื่นๆ นอกจากนี้ จำนวน 154 รูป ซึ่งเป็นสมณศักดิ์ที่ได้รับพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและจากการแต่งตั้งจากผู้มีอำนาจแต่งตั้งได้ สมณศักดิ์เป็นเครื่องประกอบคุณงามความดีของบรรพชิตที่ได้บำเพ็ญมาจนเป็นที่ประจักษ์และทั้งพระเถระระดับสูงและเป็นที่พอพระราชหฤทัยของพระมหากษัตริย์จึงพระราชทานสมณศักดิ์เพื่อเป็นกำลังใจในการบำเพ็ญคุณงามความดีเพื่อพระศาสนาต่อไป อนึ่งสมณศักดิ์นี้ก็เป็นเครื่องบ่งบอกถึงประสิทธิภาพหรือคุณภาพของพระเถระที่ได้บำเพ็ญมาเพื่อพระศาสนา พื้นที่ใดอุดมไปด้วยพระสงฆ์ทรงสมณศักดิ์ย่อมแสดงว่าพื้นที่นั้นเป็นถิ่นที่อยู่ของครูบาอาจารย์ผู้นำเคารพและเป็นต้นแบบแห่งคุณงาม

ความดีซึ่งในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 10 มีพระเถระที่ดำรงตำแหน่งทางการปกครองมีสมณศักดิ์ลดหลั่นกันไปตามฐานานุกรม เป็นเครื่องบ่งบอกคุณความดีดังกล่าว

ด้านตำแหน่งทางคณะสงฆ์พบว่ากลุ่มตัวอย่างพระสังฆาธิการดำรงตำแหน่งในฐานะผู้ช่วยเจ้าอาวาสไปจนถึงรองเจ้าคณะภาคซึ่งเป็นพระเถระในพื้นที่ปกครองอยู่

ด้านระยะเวลาดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการพบว่ากลุ่มตัวอย่างพระสังฆาธิการมีระยะเวลาดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ปี มีจำนวนถึง 258 รูป และเรื่องไปจนถึงระหว่าง 31-40 ปี บ่งบอกถึงการดำรงตำแหน่งที่มีทั้งเพิ่งเข้ามาทำงาน และเข้ามานานพอควร ซึ่งพระสังฆาธิการก็มีอายุทำงานแตกต่างกันไปในแต่ละระดับตำแหน่ง

ในส่วนการได้รับแต่งตั้งเป็นพระอุปัชฌาย์ได้รับการแต่งตั้งเป็นพระอุปัชฌาย์ จำนวน 116 และไม่ได้รับการแต่งตั้งเป็นพระอุปัชฌาย์ จำนวน 264 รูป จากจำนวนนี้จะสังเกตว่าจำนวนที่ยังไม่ได้รับการแต่งตั้งจะน้อยกว่าได้รับแต่งตั้งแล้ว เนื่องจากพระสังฆาธิการส่วนใหญ่จะมีความพร้อมและมีความเหมาะสมที่จะได้รับการแต่งตั้งเป็นพระอุปัชฌาย์โดยการสอบหรือโดยแต่งตั้งก็ตาม มีเพียงจำนวนน้อยที่ยังต้องรอความเหมาะสมถึงจะมีความพร้อมเป็นพระอุปัชฌาย์ได้

และด้านสุดท้ายคือการมีโรคและไม่มีโรค ซึ่งพบว่ากลุ่มตัวอย่างพระสังฆาธิการประสบกับการมีโรคจำนวน 207 รูป และสุขภาพแข็งแรงไร้โรคภัยไข้เจ็บ จำนวน 173 รูป โดยสุขภาพพระสงฆ์เป็นเรื่องสำคัญมาก เพราะพระสงฆ์ไม่ว่าจะตำแหน่งใดก็ตามล้วนแล้วแต่บริโภคมตามที่มีผู้นำมาถวายหาใช้ฉันทตามใจได้ไม่ ดังนั้นจำนวนโรคภัยไข้เจ็บจึงใกล้เคียงกับผู้ปกติกติ จึงยังจะต้องส่งเสริมให้พระสังฆาธิการในพื้นที่ที่มีการบริโภคที่ถูกต้องและเหมาะสมต่อไป

2. การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยจิตสังคัมและสุขภาวะทางจิตของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 10

ระดับการรับรู้ปัจจัยจิตสังคัมและสุขภาวะทางจิตพบว่าในด้านการปกครองตามหลักพรหมวิหาร 4 มีค่าเฉลี่ย 3.74 รองลงมาด้านบทบาทพระสังฆาธิการ มีค่าเฉลี่ย 3.68 ด้านแนวโน้มนความรู้สึกรู้สึก มีค่าเฉลี่ย 3.12 และสุดท้ายด้านสุขภาวะทางจิต มีค่าเฉลี่ย 3.32 ระดับการรับรู้เหล่านี้บ่งบอกถึงปัจจัยจิตสังคัมและปัจจัยทางสุขภาวะทางจิตพระสังฆาธิการรับรู้ได้ดีและตระหนักรู้ว่าเป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำเนินชีวิต เช่นปัจจัยจิตสังคัมด้านพรหมวิหาร 4 มีการรับรู้ในระดับที่สูง เป็นเพราะพระสังฆาธิการผู้ดำรงตำแหน่งในทางปกครองจำต้องใช้หลักพรหมวิหารทั้ง 4 มาช่วยในการทำงานซึ่งจะทำให้งานมีประสิทธิภาพ ไม่ปกครองโดยใช้พระเดชอย่างเดียวโดยไม่มีพระคุณ ส่วนในด้านบทบาทพระสังฆาธิการมีการรับรู้ในระดับสูงก็เพราะว่าบทบาทของตนนั้นมีความสำคัญในการดูแลกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ดึงตาม ถูกต้องตามพระธรรมวินัยและกฎหมาย

บ้านเมือง ส่วนในด้านแนวโน้มความรู้สึกและสภาวะทางจิตมีการรับรู้ลดหลั่นลงมาแต่ก็อยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างไปทางสูงชี้ให้เห็นว่าพระสังฆาธิการใส่ใจในความรู้สึกของตนและสภาวะทางจิตที่ต้องดูแลควบคู่ไปกับการทำงาน โดยเฉพาะเมื่อตระหนักถึงปัจจัยจิตสังคมอย่างดีแล้ว ก็ย่อมจะส่งผลทางตรงสู่ปัจจัยทางสภาวะทางจิตไปในตัวด้วย

3. อภิปรายผลการวิจัยในการศึกษา

จากข้อค้นพบของพระสังฆาธิการที่มีอายุ อายุพรรษา การศึกษาฝ่ายอาณาจักรและการดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการต่างกันมีสภาวะทางจิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เนื่องมาจากเหตุผลตามลำดับคือ ด้านอายุจะส่งผลต่อวุฒิภาวะและประสบการณ์ของการใช้ชีวิตที่ผ่านมา กล่าวคือ ช่วงชีวิตของพระสังฆาธิการจะเกี่ยวข้องกับการทำงาน ยิ่งมีอายุมากการทำงานที่ผ่านมา ก็จะมากตามและทำให้การรับรู้สภาวะทางจิตแตกต่างกันออกไปสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไรท์และโบเนตต์ (Wright T. A. & Bonett D. G, 2007: 141) ที่ทำการวิจัยความสัมพันธ์ของความพึงพอใจในงานและสภาวะทางจิต ที่ส่งผลต่อผลการปฏิบัติงานและการลาออกของผู้บริหาร, อายุพรรษาทำให้เกิดความแตกต่างของการรับรู้สภาวะทางจิตซึ่งเป็นเหตุผลเดียวกับช่วงอายุของพระสังฆาธิการนั่นเอง ซึ่งอายุพรรษาที่ยาวนานกับอายุพรรษาที่น้อยจะทำให้พระสังฆาธิการมีการรับรู้สภาวะทางจิตแตกต่างกันไปด้วย, การศึกษาฝ่ายอาณาจักรเป็นเรื่องที่สังฆาธิการได้รับการศึกษาก่อนที่จะบรรพชาอุปสมบทหรือเมื่อบวชเข้ามาแล้วไปศึกษาต่อข้างนอกอีกส่วนหนึ่งของการศึกษาฝ่ายอาณาจักรหรือฝ่ายโลกนี้ เป็นการศึกษาเพื่อการทำงานอาชีพและยกระดับฐานะการเป็นอยู่ของชีวิตไม่ได้มุ่งเน้นยกระดับจิตใจให้สูงขึ้น ยังมีพื้นฐานการศึกษาฝ่ายโลกมากเท่าไรจะทำให้สภาวะจิตของผู้นั้นมีระดับแตกต่างกันออกไปเรื่อย ๆ ดังงานวิจัยของ พาราสุรามัน (Parasuraman S., Yasmin S. Purohit, Veronica M. Godshalk & Nicholas J. Beutell, 1996: 275 – 300) และ การดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการตำแหน่งพระสังฆาธิการอันเป็นตำแหน่งทางการปกครองเช่น เจ้าอาวาส เจ้าคณะต่าง ๆ ตามลำดับที่มีเรื่องราวมากมายที่อยู่เบื้องหลังการปกครองที่จะทำให้มีความสงบเรียบร้อยในพื้นที่ที่ตนเองดูแลอยู่ และต้องใช้การดูแลเอาใจใส่อย่างมากและการดูแลเอาใจใส่จะเพิ่มทวีขึ้นเมื่อดูแลในระดับที่สูงขึ้นไปทำให้สภาวะทางจิตของพระสังฆาธิการแตกต่างกันไปด้วย ซึ่งในเรื่องนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของไรท์และโครแพนซาโน (Wright, T.A. & Cropanzano R, 2000: 84 –94) ส่วนพระสังฆาธิการที่มีระดับศึกษาแผนกธรรม ระดับการศึกษาแผนกบาลี สมณศักดิ์ ระยะเวลาการดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการ การเป็นและไม่เป็นพระอุปัชฌาย์และการเป็นและไม่เป็นโรคต่างกันไม่พบความแตกต่างของสภาวะทางจิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ซึ่งเนื่องมาจากปัจจัยเหล่านี้เป็นปัจจัยที่พระสังฆาธิการต้องใช้ระยะเวลายาวนานในการบ่มเพาะ และอยู่ในพระศาสนายาวนาน

กว่าจะได้มาจึงไม่ได้ส่งผลให้พระสังฆาธิการในระดับต่าง ๆ มีความแตกต่างกันทางสุขภาวะทางจิต เพราะไม่ใช่การแข่งขันหรือใช้ในการดำรงชีพแต่เป็นไปเพื่อการพระศาสนาซึ่งเป็นงานส่วนรวม

ในการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยจิตสังคัมและสุขภาวะทางจิตพบว่าปัจจัยด้านการปกครองตามหลักพรหมวิหาร 4 มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับปัจจัยด้านแนวโน้มความรู้สึกในระดับปานกลาง และสัมพันธ์เชิงบวกกับปัจจัยด้านบทบาทพระสังฆาธิการในระดับสูง นอกจากนี้ยังสัมพันธ์เชิงบวกกับปัจจัยด้านสุขภาวะทางจิตในระดับปานกลาง แต่แต่ละคู่ปัจจัยในกลุ่มนี้สัมพันธ์กันอย่างน้อยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 นอกจากนี้ปัจจัยด้านแนวโน้มความรู้สึกยังสัมพันธ์เชิงบวกกับปัจจัยด้านบทบาทพระสังฆาธิการในระดับปานกลาง และยังสัมพันธ์เชิงบวกกับปัจจัยด้านสุขภาวะทางจิตในระดับปานกลาง แต่แต่ละคู่ปัจจัยในกลุ่มนี้สัมพันธ์กันอย่างน้อยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ส่วนปัจจัยด้านบทบาทพระสังฆาธิการสัมพันธ์เชิงบวกกับปัจจัยด้านสุขภาวะทางจิตในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 การพระสังฆาธิการที่ปกครองโดยอาศัยหลักพรหมวิหารธรรมจะทำให้การปกครองมีธรรมาภิบาลและเป็นสุขมากกว่าปกครองแบบอื่นและการยิ่งเกี่ยวกับบทบาทพระสังฆาธิการเองจะยิ่งสัมพันธ์กันมากขึ้นไปด้วย ในขณะที่ด้านแนวโน้มความรู้สึกกับด้านสุขภาวะทางจิตกลับสัมพันธ์ในระดับปานกลางอาจเพราะเป็นพระสังฆาธิการตั้งมั่นอยู่หลักธรรมเป็นปกติวิสัยอยู่แล้วจึงไม่ยินดียินร้ายในด้านความรู้สึกแบบมากนักซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาวุฒิมา ปัญญวุฑโฒ (เถาว์หมอ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร 4 ของสมเด็จพระพุทธชินวงศ์ (ประจวบ กนต์จาโร) ส่วนปัจจัยด้านบทบาทพระสังฆาธิการสัมพันธ์เชิงบวกกับปัจจัยด้านสุขภาวะทางจิตในระดับสูงเหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากบทบาทพระสังฆาธิการเองเป็นตัวกำหนดภาระการปกครองและต้องดูแลใส่ใจทุกสิ่งอย่างในพื้นที่การปกครองของตนเองจึงมีผลโดยตรงต่อสุขภาวะทางจิตอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ยิ่งต้องดูแลมากยิ่งขึ้นต้องเพิ่มความเอาใจใส่เป็นเท่าทวี ดังงานวิจัยของ พระกิตติศักดิ์ ยโสธโร ได้ศึกษาบทบาทของพระสารีบุตรเถระในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พบว่า ในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ท่านมีวิธีเผยแผ่ในลักษณะให้คำแนะนำปรึกษาสนทนาตอบปัญหาข้อข้องใจและการแสดงธรรมเมื่อได้ฟังจาก พระบรมศาสนาแล้วนำไปถ่ายทอดแก่ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสกอุบาสิกา และบุคคลทั่วไปให้เข้าใจหลักธรรม อันลึกซึ้งด้วยวิธีการบรรยาย อธิบายขยายความ เปรียบเทียบ และตอบปัญหาธรรม เป็นต้น จนเป็นที่ไว้วางพระทัยของพระพุทธเจ้าทำให้บุคคลทั่วไปศรัทธาเลื่อมใสแล้วหันมา นับถือพระพุทธศาสนากันอย่างแพร่หลาย มีบางส่วนเท่านั้นที่มีได้หันมานับถือพระพุทธศาสนา เพราะยึดติดอยู่กับลัทธิเดิมอย่างแรงกล้า ถึงกระนั้นก็ตาม ก็ได้นับถือในตัวท่านอยู่ก็มีซึ่งเท่ากับได้สร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกลุ่มความเชื่อต่าง ๆ นับเป็นตัวอย่งการประกอบ

ศาสนกิจดำเนินชีวิต และเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี (พระกิตติศักดิ์ ยโสธโร, 2539: ข)

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ข้อค้นพบบ่งชี้ว่าสุขภาวะทางจิตของพระสงฆ์จะเพิ่มมากขึ้นเมื่อปัจจัยต่าง ๆ มีความเข้มแข็งในเชิงปฏิบัติ เช่น จริ่งจกกับการปกครองตามหลักพรหมวิหาร ใส่ใจในด้านแนวโน้มนความรู้สึกร และการวางบทบาทของพระสงฆ์ การจึงควรส่งเสริมกิจกรรมที่มีความสอดคล้องกับปัจจัยเหล่านี้เพื่อเสริมสร้างสุขภาวะทางจิตให้ดียิ่งขึ้นไป

2. คณะนอญปัจจัยด้านต่างๆในงานวิจัยนี้อยู่ในระดับสูง ซึ่งหมายถึง พระสงฆ์เห็นคุณค่าต่อสิ่งที่ตนเองตระหนักเมื่อได้พิจารณาชีวิตและตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน เจ้าคณะระดับสูงจึงควรส่งเสริมให้พระสงฆ์ในปกครองของท่านให้มีบรรยากาศของการพัฒนาปัจจัยเหล่านี้ เพราะจะเกิดผลสัมฤทธิ์ที่ดีในการปฏิบัติศาสนกิจ

3. แนวทางการเสริมสร้างสุขภาวะทางจิต งานวิจัยนี้พบว่า สอดคล้องกับการปกครองตามพรหมวิหาร 4 คือ เมตตา กรุณา มุทิตาและอุเบกขา ดังนั้น การส่งเสริมใด ๆ ที่จะสร้างเป็นกิจกรรมต่าง ๆ ที่ใช้ในประยุกต์ในการปกครองและดูแลพระสงฆ์ในพื้นที่จึงควรยึดหลักพรหมวิหาร 4 ให้มาก

7.2 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาในด้านสุขภาวะทางจิตของพระสงฆ์ โดยมีตัวแปรต่าง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง เพื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกัน หากจะมีการต่อยอดจากงานวิจัยนี้ควรทำความเข้าใจประเด็นอื่นที่เกี่ยวข้องด้วย เช่น แรงจูงใจต่อการทำงานเพื่อพระศาสนาหรือการมีชีวิตอย่างเป็นสุขของบรรพชิตซึ่งจะทำให้เข้าใจภาวะของพระสงฆ์ได้ดียิ่งขึ้น

2. สุขภาวะทางจิตของพระสงฆ์ถือเป็นคุณภาพชีวิตของพระสงฆ์อย่างหนึ่งที่จะละเลยไม่ได้ งานวิจัยนี้ได้อธิบายให้เห็นสาเหตุที่สร้างเสริมสุขภาวะทางจิตขึ้นมา และเมื่อจะพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นไปกว่านี้ ควรศึกษางานวิจัยทางด้านการแพทย์และด้านจิตปัญญาเพื่อค้นหาปัจจัยที่ดีที่สุดและเหมาะสมกับยุคสมัยที่สุดเพื่อพัฒนาสุขภาวะทางจิตของพระสงฆ์ให้สมบูรณ์ที่สุด

3. สถิติต่าง ๆ ที่ใช้ในงานวิจัยนี้มุ่งอธิบายข้อมูล หาความแตกต่างและหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเป็นหลัก หากจะพัฒนาไปใช้สถิติที่สูงกว่านี้ควรเก็บข้อมูลในกลุ่มที่ใหญ่กว่านี้และ

ตั้งสมมติฐานในเชิงพยากรณ์หรือมุ่งศึกษาในเชิงโครงสร้างสาเหตุซึ่งจะได้คำตอบการวิจัยที่ดีมากกว่า
นี้ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

รัตน์ ศิริพานิช.(2535). *หลักการสร้างแบบสอบถามวัดทางจิตวิทยาและทางการศึกษา*.

กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทย์การพิมพ์.

พระกิตติศักดิ์ ยโสธโร.(2539). บทบาทของพระสารีบุตรเถระในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา.

วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต).(2549). *สุขภาวะองค์รวมแนวพุทธ*. พิมพ์ครั้งที่ 5.

กรุงเทพมหานคร.

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2552). *การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS*. พิมพ์ครั้งที่ 10.

กรุงเทพมหานคร: บิซิเนสอาร์แอนด์ดี.

Ryff. C.D..(1989). Happiness is everything? Or Is It? Explorations on the Meaning of Psychological Well – Being. *Journal of Personality and Social Psychology*.

Carmel,S. and J. Bernstein.(1989).*Trait-Anxiety and Sense of Coherence a Longitudinal Study*. Psychological Reports.

Diener. E. Subjective well-being.(2000). *The science of happiness and a proposal for a national index*. American Psychologists.

Parasuraman S., Yasmin S. Purohit, Veronica M. Godshalk & Nicholas J. Beutell. (1996). Work and Family Variable, Entrepreneurial Career Success and Psychological Well – Being. *Journal of Vocational Behavior*.

Wright, T.A. & Cropanzano R. (2000). Psychological Well-Being and Job Satisfaction as job Performance. *Journal of Occupational Health Psychology*.

Wright T. A. & Bonett D. G. (2007). Job Satisfaction and Psychological Well-Being as Nonadditive Predictors of Workplace Turnover. *Journal of Management*.